

Матеріали XVIII наукової конференції ТНТУ ім. І. Пулюя, 2014

УДК 65.012.8

Л. Малюта, канд. економ. наук, доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

L. Malyuta

FORMATION OF MONITORING ECONOMIC SECURITY ENTERPRISE

В сучасних умовах господарювання особливо актуалізуються проблеми створення дієвих механізмів щодо підвищення економічної безпеки окремих підприємств та забезпечення національної безпеки загалом. В цьому контексті актуальним питанням для дослідження є формування системи моніторингу економічної безпеки в умовах нестабільної економіки.

Саме динамічні зміни у зовнішньому середовищі і вимагають від сучасних підприємств адекватної реакції, яка дозволить враховувати ці зміни як в оперативній діяльності, так і при розробці стратегічних напрямів розвитку. Вчасне і повне володіння достовірною інформацією допомагає керівникам підприємств різного масштабу у вирішенні завдань, що стоять перед сучасним підприємством: посилення конкурентної боротьби; випуск продукції, з врахуванням потреб споживачів; необхідність оперативного ухвалення рішень у складній економічній ситуації; необхідність швидкої адаптації до динамічного зовнішнього середовища; знаходження та утримання власної ніші ринку; зміцнення і розширення зв'язків між постачальниками, виробниками і покупцями тощо. Ці завдання, більшість яких є важко формалізованими, потребують додаткового дослідження. Тому, для вирішення питань інформаційного забезпечення прийняття обґрунтованих рішень стосовно економічної безпеки, сучасним підприємствам потрібний постійний моніторинг змін, що відбуваються як у середині, так і у навколишньому оточенні.

Поняття «моніторинг» не має однозначного тлумачення, оскільки вивчається і використовується в рамках різних сфер науково-практичної діяльності. Проблема визначення даного поняття пов'язана, на нашу думку, із приналежністю цього терміну як до сфери науки, так і до сфери практики. Воно може розглядатися і як спосіб дослідження реальності, і як спосіб забезпечення сфери управління різними видами діяльності за допомогою надання своєчасної і якісної інформації посадовцям для ухвалення ними ефективних рішень. Проведення моніторингу обумовлює необхідність отримання інформації, репрезентативної щодо різних об'єктів, наприклад, підприємства в цілому і окремих його підрозділів.

Формування системи моніторингу повинно включати, на наш погляд, контроль, систематичне спостереження, стеження за зміною, механізм постійного спостереження за контрольованими показниками об'єкту, що вивчається, і їх зміною з оцінкою розмірів і причин відхилень, а також управління ними шляхом своєчасного інформування про можливість настання несприятливих, критичних або неприпустимих змін.

Формування ефективної системи моніторингу економічної безпеки підприємства є результатом взаємодії усіх зацікавлених служб підприємства і діє за принципом безперервності. Основна сфера практичного її застосування – це управління, а точніше інформаційне обслуговування управління в різних областях діяльності і в першу чергу в управлінні економічною безпекою підприємства. А тому застосування моніторингу може допомогти підприємству:

- забезпечити керівництво своєчасною і достовірною інформацією про

економічний стан;

- діагностувати і попередити небезпечні ситуації для їх швидкого і ефективного попередження, локалізації і ліквідації;
- формуванню ключових показників ефективності управління;
- забезпеченню безперервної і взаємовигідної взаємодії всіх підрозділів підприємства між собою.

Головні цілі моніторингу економічної безпеки підприємства можна визначити як:

- оцінка стану і динаміки його розвитку;
- виявлення деструктивних тенденцій процесів розвитку фінансового кадрового, технологічного, ринкового, силового, міжнародного та інших потенціалів підприємства;
- визначення джерел, причин, характеру, інтенсивності дії деструктивних факторів, які загрожують промислому підприємству;
- системне забезпечення вивчення ситуації, які склались, тенденцій її розвитку, розробка цільових заходів для запобігання та ліквідації загроз та небезпек.

Система моніторингу підприємств в загальному вигляді представляє широкий комплекс заходів організаційного, методологічного і управлінського характеру. Тобто, організація моніторингу пов'язана з визначенням і вибором оптимального поєднання різноманітних форм, видів моніторингу, з урахуванням особливостей кожної конкретної ситуації дослідження. Таким чином, в основі створення ефективної системи моніторингу підприємств знаходяться наступні положення:

1. Система моніторингу не тільки є фіксаторами певних параметрів підприємств, наперед заданих користувачем, але і може самостійно поповнювати свою параметричну базу залежно від специфіки діяльності конкретного підприємства.

2. Система моніторингу є основою для створення комплексних систем управління поточною і стратегічною діяльністю промислових підприємств.

3. Система моніторингу промислового підприємства є фактично інтелектуальним інструментарієм, що допомагає менеджерам різних рівнів ухвалювати рішення, що впливають на економічний стан промислового підприємства.

Основними суб'єктами системи моніторингу економічної безпеки підприємства, а значить і джерелами формування інформаційного банку даних є: саме підприємство, його управління, виробничі і допоміжні підрозділи, найближче оточення підприємства (конкуренти, споживачі, постачальники, підрядні та субпідрядні організації тощо) та макрооточення (динаміка галузевого і регіонального розвитку, зміна законодавства, загальний стан економічних процесів у державі тощо). Участь всіх підрозділів у процесі моніторингу є обов'язковою, а керівництво підприємства забезпечує конфіденційність і достовірність інформації, що подаються ними.

Ефективність функціонування системи моніторингу економічної безпеки підприємства значною мірою залежить від засобів аналітичного дослідження, що використовуються. Вся множина небезпечно-ризикових ситуацій, у яких може перебувати об'єкт, характеризується тим, що способи отримання кількісної та якісної їх характеристик базується на певній множині методів обробки вихідної інформації.

Кінцевою метою створення системи моніторингу економічної безпеки є побудова множини безпечних станів, їх економічна оцінка, визначення кінцевого стану, а також синтез управління, який повинен перевести систему в цей стан.

Таким чином, функціональне призначення системи моніторингу економічної безпеки підприємства полягає у тому, що вона надає суб'єкту управління інформацію не тільки для вибору тієї або іншої альтернативи із вже наявного набору, а дозволяє розробляти нові управлінські альтернативи, тобто формувати набір, а потім за виникнення певної ситуації обирати одну із них.